

Bron het AZB. 31 jan 1930 nr. 5
Bron het AZB. 14 febr. 1930 nr. 7
Bron het OO. 19 febr. 1930 nr. 8
Bron het AZB. 21 febr. 1930 nr. 8

Polemiek der secretarissen!

DI. I Over de weigering van een advertentie, begin 1930, door het OO. van het F.N.Z.

Bron het AZB. 31 jan 1930 nr. 5

Voogdij over Coöperatieve Zuivelfabrieken.

Voor korte tijd is verschenen een boekwerkje, getiteld: „Contrôle op zuivelfabrieken en de Rentabiliteit der Melkveehouderij", door G. J. Blink ¹. In dit boekje worden dingen gezegd, die van het grootste belang zijn voor de Nederlandse boeren en zuivelindustrie. Het was dus van belang dat het verspreiding vond bij boeren en zuivelfabrieker. Daarom werd door de uitgevers besloten om in een advertentie in die bladen, welke door boeren en zuivelfabrieken gelezen worden, de aandacht der belanghebbenden op deze nieuwe uitgave te vestigen. Onder anderen werd hiervoor een advertentie opgegeven voor het Officieel Orgaan van den F.N.Z.

Dit orgaan weigerde echter de advertentie, klaarblijkelijk de inhoud van het boekje niet geschikt achtend voor zijn lezers.

Op zichzelf is deze weigering natuurlijk niet erg, want het bedoelde werkje zal ook zonder deze advertentie wel de weg vinden tot de Nederlandse boeren en zuivelbereiders. Er ligt zelfs in die weigering een compliment opgesloten voor de schrijver van het boekje, want de leiding van het Officieel Orgaan van de F.N.Z. schijnt het zo overtuigend te vinden, dat zij er bevreesd voor is, dat het gelezen wordt.

Dat wij op deze - op zichzelf dus zeer onbelangrijke - zaak hier de aandacht meenden te moeten vestigen, vindt zijn oorzaak in de diepere betekenis, welke deze weigering van een advertentie heeft. Want zij demonstreert, hoe de verhouding van het Officieel Orgaan van den F.N.Z. en zijn lezers is.

Het doel van het Officieel Orgaan blijkt niet te zijn, om zijn lezers voor te lichten omtrent wat er in de wereld gebeurt in verschillende kringen en groepen, desgewenst met een nadere verklaring erbij van de leiding van dit orgaan óf en waarom men het met het een of ander wel of niet eens is. Dit doel blijkt nu uitsluitend te zijn, om aan de lezers voor te zetten, wat aan die leiding aangenaam of welgevallig is. En om aan die lezers te onthouden, wat de leiding niet prettig of niet juist vindt. Als men toch deze tactiek reeds toepast op de advertenties, dan behoeft men er niet aan te twijfelen, of ook het redactionele gedeelte naar dit principe wordt behandeld.

De lezer van het Officieel Orgaan van de F.N.Z. bevindt zich dus in de positie niet van een volwassen man, die op de hoogte wenst te zijn van wat er in zijn vak omgaat, doch van een kind, dat men - omdat het zelf nog niet oordelen kan - angstvallig een bepaalde voor hem klaar gemaakte portie nieuws toemeet. De leiding van het Officieel Orgaan bepaalt, wat zijn lezers wèl en wat zij niet mogen lezen. Een boekje over contrôle op zuivelfabrieken acht de bewuste leiding voor zijn

¹ G.J. Blink was secretaris van de 'Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne' (V.V.Z.M.) en 'Bond van Kaashandelaren' (B. v. K.)

Deze verenigingen gaven gezamenlijk uit 'Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad' (A.Z.B.) waarvan G.J. Blink (Hoofd)Redacteur was.

lezers niet geschikt en daarom moet zelfs het verschijnen van zulk een boekje voor hen zoveel mogelijk geheim worden gehouden.

De conclusie is gemakkelijk te trekken. Lees het Officieel Orgaan van den F.N.Z., dan kunt Gij nakauwen, wat voor u reeds vooruitgekauwd is op het bureau van den F.N.Z., zelfs wat de advertentierubriek betreft. Wilt Gij meer algemeen voorgelicht worden, dan moet Gij die voorlichting elders zoeken.

Ziedaar de diepere betekenis van deze geweigerde advertentie. De F.N.Z. *niet* de democratische organisatie van boeren, opgebouwd uit de coöperatieve zuivelfabrieken, waarvoor zij zich zo gaarne uitgeeft, doch een autocratische organisatie die er zelfs voor zorgt, dat slechts die kennis zijn leden bereikt, die zij voor hen geschikt acht. Niet de organisatie van boeren en zuivelfabrieken, doch voogd óver hen.

Wij betwisten niemand het recht om te zijn, zoals hij wenst te zijn, doch vanaf het moment, dat men een rol van een zekere publieke betekenis wenst te spelen, heeft het publiek ook het recht om te weten, wie het voor zich heeft. Wat de F.N.Z. en althans wat zijn orgaan betreft, weet men dit thans.

DI. II een vervolgartikel betreft het 'Boekje van Blink', een gedicht van een - coöperatieve - boer uit Friesland.

Bron: AZB van 14 februari 1930 nr. 7 blz.69
Deze keer is de spelling niet aangepast!

Dichterlijke vrijheid.

Herinnert gij U nog, lezer, - indien men althans in uwe schooljaren reeds iets aan litteratuur deed dat er in de techniek der dichtkunst een begrip bestaat, dat men pleegt aan te duiden als „dichterlijke vrijheid”? Weet gij nog, wat men onder dit begrip verstaat? Zo niet, het volgende ter opfrissing van uw geheugen.

Voor het geheel zuiver uitdrukken der menschelijke gedachten is het proza gebruikelijk. Het proza leent zich daartoe voortreffelijk, omdat het niet gebonden is aan strenge regelen van vorm. Men kan korte en lange zinnen dooreen gebruiken, men is niet gebonden aan maat en klank, het verplicht gebruik van rijmwoorden legt geen banden, die de vrijheid der gedachtenuitdrukking belemmeren, men kiest lange en korte alinea's naar gelang het doel dit eischt.

Hoe geheel anders staat de schrijver van gedichten er voor. Iedere zin moet een bepaald aantal lettergrepen hebben, de klemtoon op de lettergrepen moet zo verdeeld worden, dat een bepaald rythme ontstaat, de eindwoorden der afzonderlijke zinnen moeten rijmen, ten aanzien van het aantal zinnen is de dichter telkens gebonden aan combinaties, welke de gekozen coupletform hem oplegt.

Deze uiteenlopende techniek der woordhanteering is in hoofdzaak verantwoordelijk voor het principiële verschil tusschen proza en dichtvorm: het proza is het instrument van hem, dien het om den inhoud te doen is, terwijl bij den dichter de vorm vooropstaat. Het gevolg is dat de dichter veelal den inhoud aan den vorm opoffert.

Zo ontstond het begrip: „dichterlijke vrijheid". De dichter zegt soms dingen, die innerlijk niet juist zijn, omdat hem dit voor maat of rijm te pas komt. Hij verdraait dus dikwijls de feiten, zegt onwaarheden; in het dagelijksch leven zou men dus kunnen zeggen: hij liegt. Beseffende, dat 's mans bedoelingen echter niet oneerbaar zijn, dat hij niet jukt met het opzet om zijn lezers te misleiden, doch dat hij het slachtoffer is der techniek van de kunst, die hij beoefent, noemt men dergelijke dichterlijke jokkentjes geen leugens, doch heeft er de schooner klinkende benaming „dichterlijke vrijheid" aan gegeven.

Daarmede is het recht van den dichter om te jokken gecodificeerd, hetgeen aan de ontwikkeling van de dichtkunst is ten goede gekomen. Als oprechte bewonderaars van de dichtkunst juichen wij het toe, dat de dichters dit recht verkregen hebben om de feiten te verdraaien tot zij passen binnen de perken, die de techniek hen stelt.

Wij moeten daarbij echter één voorbehoud maken: de lezer moet goed beseffen waar hij aan toe is. Hij moet de dichtkunst niet met het proza verwarren. Hij moet niet meenen dat zij, die zich geheel zuiver en zakelijk willen verstaanbaar maken, daarvoor het gedicht kiezen. Hij zoeke de waarde van het gedicht in vorm en klank, niet in den zakelijken inhoud.

Dit ter inleiding van de volgende poëtische ontboezeming van een veehouder te Menaldum, die wij met de oprechte dankbetuiging van den bezongene overnemen uit het Officieel Orgaan van den F.N.Z.:

Aan alle boeren die belang mochten stellen,
Wat G. J. Blink, zoo weet te vertellen.

Hoort, hoort, zegt het voort!
Want 't is meer dan ongehoord,
Boeren, lees 't waarschuwend woord
Van Blink, uit de Laan van Meerdervoort.

Leden eener Coöperatieve Zuivelfabriek,
Weet dan, Uw contróle is hopeloos ziek.
Uw melk wordt gewogen, maar allicht
Ontvangt gij niet het juiste gewicht.

Hoe worden Uw vetgehaltenes bepaald?
Wordt er genoeg aan U uitbetaald?
Hoeveel producten ontvangt U retour
Is die hoeveelheid in orde - boer?

Hoe staat het met karnemelk en wei?
Is daar niet een hoop water bij?
Want 't is zeker ongelogen,
De helft wordt uit den grond gezogen.
Een fabriek, die zoo iets uit kan halen
Weet hooger melkgeld te betalen
Al krijgt ieder lid, zoo 't lijkt wel zijn deel,
In schijn beuren deze boeren te veel.

Wordt 0,2 procent vet, te laag afgelezen
(De heer Blink, schijnt hier met recht voor te vreezen)
Dan kan; „wij willen 't niet anders beweren
't Hoogere vet hier iets van profiteeren.

Wanneer je een lid, aan alle kanten besteelt
In den vorm, zooals de heer Blink mededeelt,
Dan raakt dat zeer zeker, buiten kijf,
De rentabiliteit van 't boerenbedrijf.

Nu kan men gemakkelijk zoo iets vertellen,
En dit van anderen veronderstellen
Maar wat voor moraal valt hierdoor ten deel
Aan 't college beheerders, en fabriekspersoneel?

Wat de verschillende Bondsambtenaren
Na onderzoek in rapporten verklaren,
Dat heeft voor de leden maar weinig om 't lijf
Men is enkel safe, bij 't particuliere bedrijf.

Wordt bij den particulier te laag toegemeten
Dan ben je zulks kwijt, dat zult U wel weten

*Maar daar wordt je zoo gecontroleerd
Dat er subiet geen haartje aan mankeert.*

*Welnu domme boeren, naar den particulier
Je verbindt je tot niets, hebt in alles plezier
Geen aandeelhouder wil een cent dividend
Gaat het hun boeren niet in alles patent?*

*Zij weten veelal geen plaats voor hun geld
Zijn erg op boerenbelangen gesteld.
Je, kunt voor je zelf niet voordeeliger werken,
Dan door den particulier te versterken.*

*Coöperatie, wil den boer in onwetendheid laten,
Maar al hun pogen zal hier niet baten.
Hij, de heer Blink, wil volledig herstel
Zet forsich zijn duim op dit kankergezweel.*

*Weest waakzaam gij boeren, ziet toe en wordt wijs
Vergelijk zooveel mogelijk den wekelijkschen prijs
(Vooral in den winter, dan heb je den tijd)
De eenige maatstaf voor „rentabiliteit“.*

*Door groote eerlijkheid bewogen
Is de heer Blink aan 't schrijven getogen
Ten zeerste met 't lot der boeren begaan
Wijst hij hun deez' onzekerheid aan.*

*Een boer is naïef, zijn verstand is zoo traag
Hij ziet die dingen maar zoo, uit den Haag
Met, zulk een contróle, is niets aan te vangen
Is dat nu dienen de boerenbelangen?*

*Nu de heer Blink, in sterke mate beweert
Dat er bij menig fabriek iets mankeert,
Nu is het toch zeker de moeite waard
Dat hij eens gaat noemen, man en paard.*

*Hij ligt toch niet in de ruimte te zwammen
Om de Coöperatie's wat af te kammen?
Ga dus een stapje verder heer Blink
En zeg de dingen eens ronduit en flink.*

*Bij A. krijgen de leden aan gewicht niet te veel
Aan bijproducten geeft B. niet zijn deel
Bij C. heb je verdunning met water te vreezen
D. weet de vetgehaltes te laag af te lezen.*

*Breng nu heer Blink deze dingen aan 't licht
U is dit als eerlijk mensch wel verplicht*

*Achterdocht zaaien, valt niet te roemen
Wil dus eens vrij uit, d' overtreders gaan noemen.*

*'k Wil hopen, dat U de moed niet ontbreekt
En net als de vos, de passie hier preekt.
Benut U niet deze aangeboden kansen,
Dan is mijn laatste woord: „boer pas op je ganzen“.*

A. F. GERBENS, Veehouder, Menaldum.

Deel III. Eën week later, een reactie van Blink, op een reactie van Geluk in het OO 19 febr. 1930 nr. 8

Bron: Het AZB van 21 febr. 1930 nr.8 blz. 79

Naar aanleiding van een geweigerde advertentie.

(begint met de tekst uit Officiëel Orgaan van het FNZ.)

Het kan onzen lezers bekend zijn, dat wij als regel geen polemieken voeren met het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad. Dit blad voert vrij geregeld een intensieve propaganda tegen de coöperatieve zuivelbereiding, en indien wij op al dit geschrijf zouden willen ingaan, dan zouden wij daarvoor elke week een vrij belangrijk gedeelte van het Orgaan nodig hebben. Wij kunnen niet aannemen, dat onze lezers het op prijs zouden stellen, indien wij hen week aan week vergastten op een twistgeschrijf met de particuliere zuivelindustrie.

Onze vereniging en ons orgaan hebben nu eenmaal een belangrijker taak dan bij voortduring te reageren op de aanvallen, die de woord- en penvoerder der particuliere zuivelindustrie op de zuivelcoöperatie gelieft te doen. Bovendien zijn de wijze en de toon, waarop deze aanvallen plegen plaats te vinden, in den regel niet van dien aard, dat er een erg vriendschappelijk debat uit zou zijn te verwachten.

Op dezen regel willen wij deze week een uitzondering maken. Een vriendenhand toonde ons het artikelje, voorkomend in het genoemde blad van 31 Januari 1930: „Voogdij over coöperatieve zuivelfabrieken“, dat betrekking heeft op de door ons geweigerde advertentie over het boekwerkje „Contrôle op zuivelfabrieken en de rentabiliteit der melkveehouderij“ door G. J. Blink. Het blad knoopt hieraan de beschouwing vast, dat de lezers van het Officiëel Orgaan dus feitelijk onder voogdij van de redactie staan, omdat deze weert wat haar niet welgevallig is. Hierop volgt dan nog het noodige moois, dat wij van dien kant wel gewoon zijn en waaraan wij geen aandacht schenken.

Wel willen wij iets zeggen van de weigering dezer advertentie als zoodanig. Deze weigering heeft plaats gehad nog vóórdat wij den inhoud van het boekje kenden, omdat wij ons nu eenmaal niet geroepen achten, voor de ideeën van den heer Blink propaganda te maken, in welken vorm dan ook. Het is voldoende bekend, welke belangen hij dient en ons Orgaan is niet het middel om deze te helpen bevorderen. Daartoe staan hem andere wegen open en dat de uitgeefster van zijn pennevrucht of haar opdrachtgever gemeend heeft, hiertoe de hulp van ons Orgaan te moeten inroepen, getuigt van weinig goeden smaak, aangenomen, dat het niet de vooropgezette bedoeling is geweest, een weigerend antwoord te ontvangen.

Geluk.

(Overgenomen uit het Officieel Orgaan van den F.N.Z.).

Wij hebben gekaatst. Een goed kaatser moet - het staat spreekwoordelijk vast - de bal verwachten. Wij hebben de bal verwacht. De bal is gekomen en wij laten U, geduldige lezer, bovenstaand van het schouwspel mede genieten. Niet alleen, om U te laten zien, dat zij buiten de lijn viel, doch ook om U gerust te stellen: wij wensen niet aan een technische fout van de tegenstander de overwinning te danken. Sportiviteit eist, dat men ook eens de lijnen, die het speelveld verdelen, weet over het hoofd te zien. Wij slaan dus zelfs deze bal, die niet juist geplaatst was, terug om de tegenstander - vreest niets, lezer, het is een friendly game - nog eens een kans te geven.

Onze tegenspeler maakt bezwaar. Onze „wijze en toon" van spelen bevalt hem niet. Dit dient zo begrepen te worden, dat wij te hard slaan en te recht op het doel af.
Het is waar, een keiharde, rechtsgerichte bal treft pijnlijk als zij treft. Maar is daarom een slinks zacht balletje met effect, dat in een onverwachte richting springt, beter?

Beeldspraak ter zijde.

Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad voert vrij geregeld een intensieve propaganda tegen de coöperatieve zuivelbereiding. Dit is het uitgangspunt van de heer Geluk. Maar dat uitgangspunt is niet juist. Wij zouden uit alles, dat wij in de loop der jaren geschreven hebben - en dat is langzamerhand een vrij aanzienlijke hoeveelheid - wel eens aangehaald willen zien onze propaganda tegen de coöperatieve zuivelbereiding.

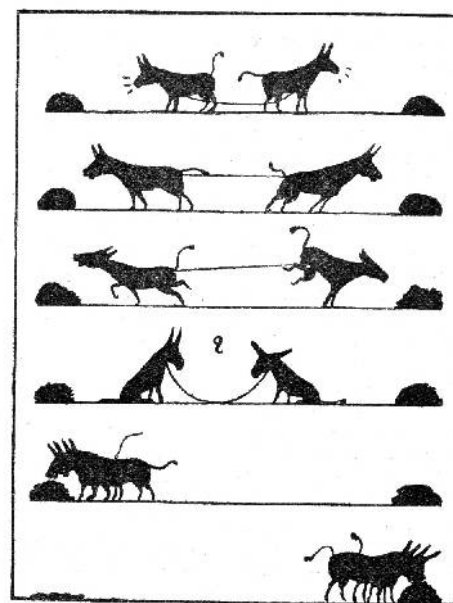
Het moet dan ook anders gezegd worden. Wij voeren propaganda tegen het denkbeeld, dat de coöperatieve zuivelbereiding uit algemeen oogpunt en speciaal ook van het standpunt der boeren de enige vorm van zuivelbereiding is, die recht van bestaan heeft. Wij erkennen het bestaansrecht en de betekenis van de coöperatieve zuivelbereiding. Maar - en daar zit de kneep - wij wensen ook het bestaansrecht en de betekenis van de particuliere zuivelbereiding erkend te zien. Dit recht verdedigen wij met al onze kracht en overtuiging. Men mag dit geen propaganda tegen de coöperatieve zuivelbereiding noemen.

De heer Geluk verwacht van ingaan op onze publicaties geen erg vriendschappelijk debat. Maar hij draait de zaak om. Nu ongeveer twintig jaar is men bezig om te trachten, met de coöperatieve organisaties tot een vriendschappelijk debat - lees vriendschappelijke bespreking - te komen over de misstanden, die er ten aanzien van de melkprijzen bestaan. Doch de coöperatieve organisaties weigeren zulk een bespreking. En als men dan na twintig jaar met een duidelijke publicatie over het onderwerp komt, dan krijgt men te horen: Uw toon deugt niet om te leiden tot een vriendschappelijk debat!

Het getuigt van weinig goeden smaak, dat voor het hoekje „Contrôle op Zuivelfabrieken" een advertentie is opgegeven aan het Officieel Orgaan van den F.N.Z., aangenomen, dat het niet de vooropgezette bedoeling is geweest, een weigerend antwoord te ontvangen.

Indien het boekje werkelijk tegen de belangen van de coöperatieve zuivelbereiding inging, zouden wij het, wat de smaak betreft, met de heer Geluk eens zijn. Maar het is niet waar, dat de coöperatieve zuivelbelangen, dus de belangen van boeren die lid zijn van een coöperatieve zuivelfabriek, door dit boekje geschaad worden. Integendeel: ook deze boeren zouden ten eerste gebaat zijn - evenals de gezonde coöperatieve zuivelfabrieken - met een sanering op het gebied der melkprijzen als door ons wordt voorgesteld. Men weet trouwens aan coöperatieve zijde heel goed, dat er op dit gebied nog heel wat te doen valt. En als men het met de door ons aangegeven middelen niet eens is, dan zegge men wat men wèl wil.

Zekere schrijver van een ingezonden stuk in het Weekblad voor Zuivelbereiding en Handel vergeleek deze week de heer Geluk en schrijver dezès met het tweetal ezels, dat men in Finland gebruikt om aan de boeren het coöpereren te leren. Te worden vergeleken met levende

wezens, die voor een dergelijk nuttig doel gebruikt worden en die verder bekend staan om hun bedachtzaamheid en om het uithoudings-vermogen waarmede zij voor hun overtuiging plegen op te komen, is ongetwijfeld eervol. Daarvoor dus dank aan den onbekenden schrijver.

En nog meer dank voor zijn advies: doet U tezamen te goed - in figuurlijke zin - aan de twee hopen hooi - eveneens in figuurlijke zin - waartussen gij thans heen en weer zweeft. Dit advies willen wij gaarne aanvaarden, mits men ons vrijwillig de plaats laat die ons toekomt. En die ons niet alleen toekomt, doch die wij verplicht zijn op te eisen in verband met de functie, die ons in de gemeenschap is ingeruimd. Wij beseffen te goed, dat daarin de belangen van vele groepen samenkomen en dat wij aan alle betrokkenen verschuldigd zijn, die belangen ook ter hunner wille te beschermen.

Daarom: hij die alle plaats voor zich wenst op te eisen, vindt ons tegenover zich, de ruimte n emende, die men ons niet naar recht en billijkheid wil laten. Het resultaat is voor ons niet ongunstig: zelf nemende krijgen wij wellicht meer ruimte dan bij onderling vergelijk ons deel zou zijn. De schuld daarvan treft niet ons, die tot samengaan steeds bereid zijn geweest en bereid blijven.

*Schrijver van dit stukje - niet ondertekend - was
waarschijnlijk Hoofdredacteur G.J. Blink*